

George Teodorescu

Ne-a părăsit de curând unul din cei mai interesanți și substanțiali oameni de teatru: George Teodorescu, foarte important pentru viața noastră muzicală, a cărei activitate acoperă peste patru decenii, începând de la prima sa punere în scenă: *Cavalleria rusticana* (1949, la T.O.B.). Cercetându-i drumul profesional, ceea ce ne frapează în primul rând este varietatea domeniilor în care s-a manifestat: operă, operetă și musical, teatru, teatru radiofonic și televizual, teatru experimental, emisiuni radio culturale. Desigur că pe muzicieni îi va interesa în primul rând opera, și cu ea a început de fapt Ginel Teodorescu (așa îl cunoștea și-l numea toată lumea), însă doresc mai întâi să punctez pe scurt diverse realizări ale sale în alte sectoare. Cele peste 70 de puneri în scenă în teatrul vorbit, dintre care cca. jumătate la Teatrul Evreiesc de Stat (TES), unde a funcționat ca regizor și prim-regizor timp de 23 de ani, au înregistrat un număr de realizări memorabile. Spicuiesc: *Antoniu și Cleopatra* (Shakespeare), *Frații Karamazov* (dramatizare după Dostoievski), *Furtuna* (Ostrovski), *Poveste de iarnă* (Shakespeare), *Jurnalul Annei Frank*, *Opera de trei parale* (Brecht), *Woyzeck* (Büchner), *Nathan Înțeleptul* (Lessing), *Evreica din Toledo* (Feuchtwanger), *Frank al V-lea* (Dürrenmatt) etc. etc. Desigur, George Teodorescu a fost pus câteodată în situația de a se ocupa de piese mai puțin interesante, însă, de câte ori se întâlnea cu un text mare, parcă lua foc și dădea ce avea mai bun în el. Am avut o singură dată bucuria să colaborez cu el în teatru: la *Povestea de iarnă* a lui Shakespeare, în 1964, deci înainte de a ne întâlni la Opera din București. Și probabil această colaborare, luminată și de un excepțional *Pelléas*, realizat de el la T. O. B. în același an, mi-a determinat hotărârea de a nu apela **decât** la George Teodorescu pentru proaspătul meu *Amor doctor*.

În Radio și la Televiziune, unde George Teodorescu a avut cca. 10 producțiuni, pe texte extrem de semnificative (Mollière, Shakespeare, Tolstoi), rămân cu totul memorabile în special cele două piese românești la TV: *Constantin Brâncoveanu* de Nicolae Iorga (1973) și *Mitică Popescu* a lui Camil Petrescu (1976). Pe tema atașamentului său profund față de cultura națională voi reveni.

Un aspect foarte interesant al activității lui George Teodorescu îl constituie spiritul de investigație pe care l-a dovedit în formulele experimentale (*Colaj 1*, *Colaj 2*, *Nocturn 3*), bazate pe asamblări proprii de texte și propunând o viziune originală în descifrarea tendințelor spirituale ale omului modern. *Colaj 2* a fost oferit, cu ecou remarcabil, în interpretări italiene sub direcția lui George Teodorescu, atât la Roma, cât și în alte orase ale peninsulei, în genere în cadrul unor universități (1969-1970). Iar prezența regizorului și omului de cultură în Occident se cuvine întregită și cu cele câteva emisiuni la ORTF (Paris, 1966-1967), având drept titluri: *Panorama du théâtre lyrique en Roumanie*, *Itinéraire de la musique roumaine contemporaine*, *Médalion Georges Enesco*.

Și iată, ajung în fine la domeniul nostru: opera. George Teodorescu a realizat 12 montări la T. O. B., una la Opera din Varșovia (*Aida*), una la Teatrul de Operetă (*N-a fost nuntă mai frumoasă* de Nicolae Kirulescu) și una la Teatrul de Păpuși (musical-ul *Milioanele lui Arlechin* de H. Mălineanu). Este autorul recordurilor de longevitate ale Operei Române: *Bărbierul din Sevilla*, realizat în 1951 și refăcut în 1963 pentru turneul de la Paris, și – la fel de vajnică – *Traviata* sa din 1953. Ambele au dăinuit aproape patru decenii! Au fost și alte spectacole rezistente la timp: *Gianni Schicchi* (1952) sau *Răpirea din serai* (1958, refăcută în 1979). Dar cele mai impresionante realizări pot fi socotite: *Ion Vodă cel Cumplit* de Gheorghe Dumitrescu (1956, în decorurile și costumele admirabilului Tony Gheorghiu), *Aida* (la Varșovia, în 1958, pentru care regizorul a avut o presă excepțională și un premiu al guvernului polonez, în urma cărora a fost **scos** de la Opera Română și transferat la Teatrul Municipal, că “așa se pitrece la noi”); apoi *Pelléas et Mélisande* (prima înscenare românească, direct în limba franceză), prezentată în Festivalul “Enescu” din 1964. Un critic elvețian, Franz Walter, a publicat în “Journal de Genève” (20 oct. 1964) un **compte-rendu** (al treilea despre Festival) sub titlul “L’Opéra de Bucarest a réalisé un admirable *Pelléas*”, unde – între altele – spune: “La réalisation scénique, due au metteur en scène Georges Teodorescu et au décorateur Roland Laub, m’a procuré un ravissement renouvelé d’acte en acte, car j’y ai trouvé cet idéal d’équilibre auquel j’ai souvent rêvé entre le dépouillement abstrait auquel peut inviter le mystère du sujet et ses symboles, et le réalisme nécessaire à son intégration dans la vie. Des formes d’une géométrie légèrement irréelle, mais d’une suggestion suffisamment précise, des éclairages tamisés, d’une grande souplesse, créaient très justement cette impression poignante d’étrangeté et de fatalité qui traverse ce grand poème d’amour”. *)

Am lăsat pentru la sfârșit cele două colaborări personale cu George Teodorescu la Opera din București: *Amorul doctor* (1965) și *Hamlet* (1975). Între ele regizorul **nu** a mai fost chemat la Operă. Probabil nu din pricina comedioasei mele lucrări, ci a succesului lui *Pelléas*. C’ășa se pitrece la noi. După cum în 1960, după un răsunător și de serie lungă *Mamouret* (Jean Sarment) la Teatrul Municipal, fusese transferat – fără motiv și fără explicație – la TES. Căci, iarăși, așa se pitrece la noi. Să trecem însă.

Din experiența celor două lucrări personale, dar și din tot ce am văzut în rest, aș încerca o caracterizare a stilului său regizoral. Va fi în mod necesar vorba despre sobrietate, economie și permanent sens al mișcării, un marcat geometrism, o axare continuă pe **idee**, o desăvârșită transpunere scenică a faptului muzical (George Teodorescu cântase cândva bine la pian!). Rezultatul : un fel de a-temporalitate, de fapt perenitate, a montărilor sale. În 1996, după vreo opt ani de întrerupere, *Hamlet* a fost reluat la O. N. R., în montarea din 1975, păstrată până la cele mai mici amănunte. După 21 de ani regia apărea la fel de puternică și de modernă, nu dobândise nici un rid, lucru confirmat de aprecierile publicului și ale criticii. Unii spectatori au avut chiar impresia că se modificaseră substanțial diverse

elemente. De fapt se modificaseră ei, ascultătorii, și erau mai apți să accepte o viziune originală pe care regizorul o anticipase printr-o excepțională intuiție a viitorului. A fost, pentru mine, poate cea mai tulburătoare experiență scenică.

George Teodorescu s-a dedicat creației românești în 7 din cele 15 (de mine știute) titluri muzicale pe care le-a pus în scenă. Venea totdeauna la lucrul efectiv după o temeinică documentare (în care îl ajuta substanțial cu traduceri și extrase soția sa Alice, o fină intelectuală) și cu o concepție riguroasă pusă la punct **da capo al fine**. Am lucrat în teatru cu mulți regizori și pot spune că am văzut pe viu diverse maniere, unele făcând loc și inspirației de moment. La George Teodorescu totul era reglat ca un mecanism de ceasornic, nu în ultimul rând remarcabilul joc al luminilor, prezent cu rol major în toate spectacolele sale, pentru care – la Opera din București – a găsit un excepțional colaborator în Ion Cotârlă.

Revenind la activitatea sa în cadrul genurilor muzicale, voi sublinia că regizorul trecea cu mult peste ceea ce, până nu demult, se înțelegea prin regie de operă. El aducea în acest domeniu o foarte extinsă experiență dobândită în teatrul vorbit și în radioteleviziune; pot spune că își căpătușea spectacolele cu semnificații neașteptate, dezvăluind adesea subtile unde psihice în relațiile între personaje. Socot că marginalizarea deliberată a lui Ginel Teodorescu a fost – până la urmă - o mare pierdere pentru teatrul nostru liric. Lăsând la o parte primul deceniu de activitate, până în 1958, regizorul a revenit în T. O. B. doar în vremea directoratului luminat al lui Mihai Brediceanu (cu *Bărbierul* prezentat cu succes la Paris, cu *Pelléas* și cu *Amorul doctor*), iar apoi a fost impus de autori români (sau de urmași) în încă trei rânduri: 1975 (*Hamlet*), 1980 (*Horea* de Nicolae Bretan) și 1983 (coupé Doru Popovici).

Să ai în țară un George Teodorescu și să-l chemi să pună în scenă la Operă de trei ori într-un sfert de secol - și asta pentru că au insistat autorii – vădește, din păcate, încă unul din aspectele mizeriei noastre morale. Oricum ar fi fost însă trecutul, clipa despărțirii definitive trebuie să ne găsească pregătiți și – în măsura posibilului – senini. Pentru că, de fapt, moartea este momentul cel mai important - și poate cel mai frumos – al întregii vieți. Ginel a fost doar ceva mai grăbit, spre regretul nostru, al celor care l-am apreciat și l-am iubit.

Pascal BENTOIU
iulie 2000

*) "Realizarea scenică, datorată regizorului George Teodorescu și scenografului Roland Laub, mi-a prilejuit o încântare reînnoită cu fiecare act, căci am găsit în ea echilibrul ideal, la care adesea am visat, între esențializarea abstractă, pe care ne-o propun misteriosul subiect și simbolurile sale, și realismul necesar integrării sale în viață. Forme de un geometrism ușor ireal, dar de o forță de sugestie suficient de precisă, ca și luminile filtrate, de o mare suplețe, creau extrem de veridic impresia tulburătoare a straniului și a fatalității care străbat acest mare poem de dragoste."